

BYDŁO MIĘSNE. Chów i utrzymanie na terenach górskich i podgórskich

Pod górkę

Fot. Edward Krajewski

Chów bydła mięsnego w warunkach górskich wymaga indywidualnego podejścia. Inna jest tam pogoda, inna długość wegetacji, inny jest także skład runi pastwiskowej. Poza tym warto wiedzieć, które rasy lepiej znoszą trudne górskie i podgórskie warunki.

Są trzy podstawowe typy utrzymania bydła mięsnego, czyli opas intensywny, półintensywny i ekstensywny.

Opas intensywny

W tej technologii utrzymuje się cielęta w budynkach inwentarskich. Do opasu przeznaczają się młode buhajki o wadze 100–120 kg. W dawce pokarmowej przeważają pasze treściwe, wzbogacone o siano dobrej jakości. W pierwszym okresie tuczu, dawka pasz treściwych nie powinna wynosić więcej niż 2 kg. Zwierzęta są opasane do wagi ok. 600 kg i wieku około 15 miesięcy. Końcowe dobowe przyrosty powinny przekraczać 1 kg.

Opas półintensywny

W tym przypadku stosuje się dwa etapy. Pierwszy z nich to utrzymywanie cieląt na pastwisku przy matkach. Opas ten trwa przez cały okres wegetacyjny. Zwierzęta żywione zielonką mają bardzo dobrze rozwinięty przewód pokarmowy przygotowany do przyswajania dużych dawek pokarmowych w drugim okresie tuczu. Na tym etapie po zakończeniu okresu pastwiskowego zwierzęta są przenoszone do budynków inwentarskich i tam kontynuowany jest tucz jintensywny. Dzielne przyrosty sięgają w ostatnim etapie około 1,5 kg. Opas trwa do wagi 550–700 kg w wieku od 20 do 24 miesięcy. Taki sposób pozwala na uzyskanie nieotłuszczonych tusz bardzo dobrej jakości.

Opas ekstensywny

Jest to najtańszy sposób utrzymywania bukatów. W lecie bazuje się wyłącznie na spasanii zielonki na pa-

stwisku. Po okresie letnim zwierzęta przebywają w budynkach inwentarskich, gdzie nadal są karmione paszami objętościowymi – jak kiszonka czy siano.

W tym sposobie utrzymania stosuje się niekiedy tzw. okres dopasania, który rozpoczyna się na dwa miesiące przed sprzedażą.

Przyrosty w opasie ekstensywnym wynoszą około 500–600 g na dobę

Żywnienie jest największym kosztem rolnika, utrzymującego takie stado. Ilość, jakość i skład dawki pokarmowej zależą od grupy technologicznej, wieku zwierzęcia oraz systemu utrzymania stada. Kluczowy jest także dostęp całego stada do wody odpowiedniej jakości.

Stado podstawowe tzn. krowy mamki i buhaje są żywione głównie paszami objętościowymi. Krowy żywimy paszami treściwymi jedynie w okresie laktacji lub kiedy są złej kondycji po okresie odchowu cielęcia.

Patrz tabela 1.

Nowa dawka co 50 kilogramów

Latem podstawową paszą jest zielonka na pastwisku. W okresach newralgicznych powinna być zwiększona o około 2 kg paszy treściwej, przy wzbogaceniu o sól pastewną, lizawkę itp.

Cielętom przeznaczonym na opas podajemy pasze o znacznej zawartości białka i energii, w celu zmaksymalizowania przyrostów. Zawartość tych składników zależy od systemu utrzymania.

Przy opasie młodego bydła zapotrzebowanie na składniki pokarmowe zmienia się wraz z wiekiem. Przyjęto, że nową dawkę pokarmową należy ustalać po zwiększeniu się masy ciała o każde kolejne 50 kg.

Tabela 1. Przykładowa dawka zimowa dla krowy mięsnej

Pasza (kg)	Zasuszanie	Laktacja
Kiszonka	18,5	23,0
Słoma	1,8	1,5
Pszenżyto – ziarno		0,30
Śruta rzepakowa		0,30
Kreda pastewna	0,08	0,07

Rasy bydła mięsnego szczególnie przydatne w rejonach pastwisk górskich i podgórskich

■ Charolaise (CHL)

Jedna z najcięższych ras bydła mięsnego, a na pewno najcięższa rasa pochodzenia francuskiego. Bydło jednolicie jasno umaszczone. Słomkowe, beżowe lub prawie białe. Rogi i racice są cieliste. Waga buhajów dochodzi do 1100 – 1400 kg, krów 700 – 900 kg. Wysokość w kłębie odpowiednio 150 cm i 140 cm.

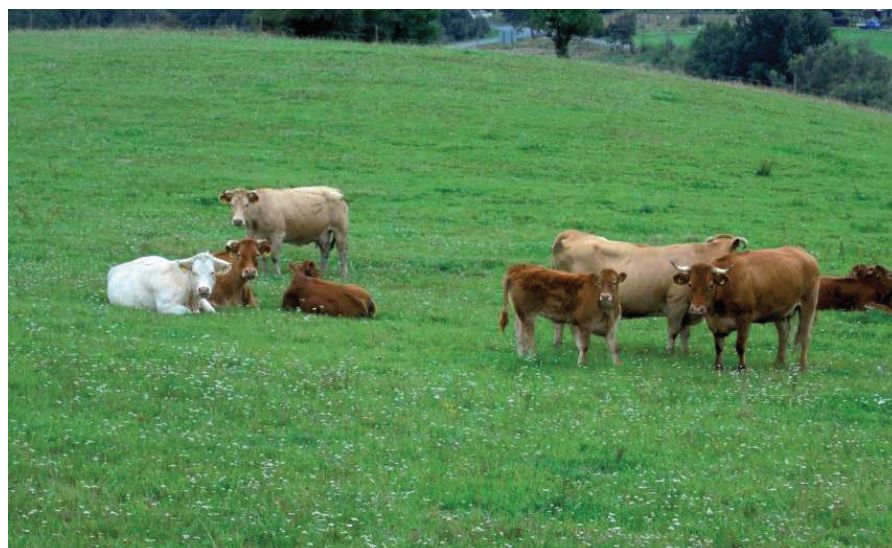
Bydło późno dojrzewające – pierwsze ocielenia w wieku 25 miesięcy, czyli zaraz po ukończeniu drugiego roku życia zwierzęcia. Cielęta są stosunkowo duże, buhajki – średnio 48 kg, a jałówki 45 kg.

Bydło tej rasy dobrze wykorzystuje pasze; nadaje się do opasy w różnych warunkach klimatycznych. Zwierzęta wyróżnia bardzo dobrze umięśniony tułów, uda i szyja. Opasają bez zbyteńnego otłuszczenia. Dobowe przyrosty to około 1,2–1,5 kg. Wydajność rzeźna w wieku około półtora roku to 60–65%. Krowy tej rasy potrzebują budynków w okresie zimowym (wiaty, szopy). Wymagają średnio intensywnego żywienia.

■ Limousine (LMS)

Druga, występująca w Polsce rasa francuska, tworzyła się znacznie bardziej surowym klimacie niż Charolaise. Buhaje osiągają wagę ok. 1300 kg, krowy 650–800 kg.

Krowy barwy czerwonej w różnych odcieniach. W umaszczeniu występują jaśniejsze obszary – dolne części kończyn, obramowanie oczu i na pysku.

U rasy limousine często występuje hipertrofia mięśni, powszechnie nazywana dwupośladowością.
Fot. Jan Burblis

Rasa, podobnie jak poprzednia, późno dojrzewająca. Pierwiastki rodzą około 30. miesiąca życia. Średnie waga urodzeniowa to 35 kg – cieliczki i 40 kg – buhajki.

Rasy używa się często do krzyżowania z rasami mięso-mlecznymi. Powodem jest łatwość wycieleń i żywotność cieląt. Bardzo dobrze sprawdza się na użytkach zielonych różnej jakości. Dobrze przystosowują się do różnych warunków klimatycznych.

Bydło uzyskuje bardzo dobre wydajności rzeźne – około 65%. Zarówno starsze, jak i młodsze opasy charakteryzują się dobrą tuszą i doskonałym mięsem. Przy opasie starszych zwierząt, przyrosty dzienne to około 1,2 kg. U zwierząt występuje tzw. hipertrofia mięśni, czyli dwupośladowość.

Krowy mają bardzo dobrze rozwinięty instynkt macierzyści. Może to powodować problemy z zabiegami i zwykłą obsługą stada. Krowy tej

rasy wymagają budynków w okresie zimowym (wiaty, szopy).

■ Simentaler (SIM)

Rasa szwajcarska. Warunki, w jakich kształtowała się rasa, pozwalają na jej użytkowanie w różnych warunkach klimatycznych, zwierzęta bardzo

Pierwotnie simentalery były bydłem roboczym, dlatego charakteryzuje je masywna budowa.
Fot. Wikibooks

dobrze czują się na górskich pastwiskach o dużym spadku. Umaszczenie nie jest jednolite. Charakteryzują je duże łaty w kolorach od beżowego do czerwonego. Często grzbiet i boki tworzą jedną łatę. Podbrzusze, głowa, koniec ogona i dolna część nóg są białe. Wysokość w kłębie to ok. 150 cm w przypadku buhajów i 140 cm dla krów. Masa ciała buhajów to 1000–1200 kg, krów 700–800 kg. Wysoka waga urodzeniowa (około 40 kg cieliczki i 45 buhajki),

może powodować problemy przy ocieleniach. Rasa późno dojrzewająca. Mają dobrą zdolność opasową i wydajność rzeźną. Dobrze wykorzystują objętościowe pasze gospodarskie. Przyrosty dobowe dochodzą do 1,3 kg. Zwierzęta mogą być opasane do dużych wartości bez otłuszczenia. Krowy tej rasy wymagają budynków w okresie zimowym (wiaty, szopy).

■ Piemontese (PMT)

Stara włoska rasa. Szczególnie ostre warunki ukształtowały zwierzęta bardzo wytrzymałe i odporne zarówno na wysokie, jak i niskie temperatury. Umaszczenie siwo-białe, rzadziej jasnobezowe, z charakterystycznym czarnym umaszczeniem w okolicach pyska, oczu, uszu i racic. Buhaje bywają ciemniejsze, szczególnie w okolicy głowy i nóg. Rasa średnia. Waga samców 900–1000 kg, samic około 600 kg. Wysokość w kłębie to odpowiednio – 145 i 140 cm. Piemontese jest rasą średnio wczesnie dojrzewającą. Pierwsze wycielenia w wieku 25–27 miesięcy. Niska waga urodzeniowa – cieliczki ok. 35 kg, buhajki ok. 40 kg i słaba żywotność cieląt przy dość często występujących problemach z porodami jest znaczącą wadą tej rasy.

Bydło tej rasy charakteryzuje się doskonałym umięśnieniem zadu. To efekt genetycznie utrwalonej hipertrofii mięśni. Przy stosunkowo niskich dziennych przyrostach ok. 1 kg, rasa ma doskonale przyrosty samej tkanki mięśniowej. Rekomenduje się opas jałówek do wagi 400–450 kg (14–15 miesięcy), a buhajków do 550–600 kg (15–18 miesięcy). Wydajność rzeźna często przekracza 65%. Tusza i mięso bardzo chude, o doskonałych walorach smakowych.

■ Salers (SAL)

Bydło francuskie, barwy jednolitej ciemnoczerwonej aż do mahoniowo-czerwonej. Rogi są średnie lub długie, najczęściej jasne. Waga buhajów to 1000–1200 kg, krów do 850 kg. Wysokość w kłębie odpowiednio – 150 i 140 cm.

Angus jest uznawana za drugą, obok rasy hereford, najbardziej liczącą wśród mięsnych ras bydła na świecie. Fot. Ewa Kutkowska

Salers to rasa długowieczna, charakteryzująca się dobrym zdrowiem. Zdjęcie z katalogu Małopolskie Centrum Biotechniki w Krasnem

Salersy to rasa długowieczna, bardzo zdrowa. Świetnie nadają się na opas paszami o gorszej wartości pokarmowej i do wypasu na górskich pastwiskach. Idealne do użytkowania ekstensywnego. Przy opasie intensywnym buhajki przyrastają nawet 1,3 kg dziennie.

Rasa późno dojrzewająca, charakteryzująca się łatwością ocielenia. Waga urodzeniowa to 35 kg – cieliczki i do 40 kg – buhajki. Cielęta charakteryzują się dużą żywotnością. Bardzo krótki okres międzywycieleniowy. Krowy tej rasy dobrze opiekują się potomstwem. Wydajność rzeź-

na to tylko 57%. Rasa nie wymaga budynków inwentarskich.

■ Welsh Black (WBL)

Bydło walijskie tworzone w rejonach górskich i podgórskich. Zwierzęta średniego kalibru. Waga buhajów 900–1000 kg, a krów 600–700 kg. Wysokość w kłębie to około 140 cm. Umaszczenie jednolite czarne.

Rasa średnio lub wczesnie dojrzewająca. Bardzo łatwe wycielenia. Krowy sprawdzają się jako doskonałe mamki.

Znaczącą zaletą tej rasy jest przystosowanie do niekorzystnych warunków, szczególnie w rejonach górskich i dobra zdrowotność stada. Doskonale wykorzystują pasze gorszej jakości. Nie wymagają budynków inwentarskich.

Wydajność rzeźna to 55–57%, mięso bywa otłuszczone, marmurkowe.

■ Angus

Rasa pochodząca z rejonów północno-wschodniej Szkocji. Bydło średniej wielkości. Wysokość w kłębie ok. 130 cm. Waga buhajów to 900 kg, krów 550–600 kg.

Bydło bezrogie, o jednolitej czarnej lub czerwonej barwie, i o jedwabistej sierści.

Rasa wczesnie dojrzewająca. Wycielenia już w 24. miesiącu życia. Waga cieląt to 26–28 kg dla jałoweczek, a 30 kg w przypadku buhajków. Łatwe wycielenia (cielęta o wąskiej głowie). Matki są bardzo opiekuńcze.

Przy odpowiedniej jakości pastwisk przyrosty dzienne sięgają nawet 1 kg. Bardzo wysoka wydajność rzeźna – 75%. Rasa utrzymywana na tzw. młodą wołowinę. Ubój w wieku 8–10 miesięcy, przy wadze ok. 300 kg.

Mięso smaczne o wysokich walorach kulinarnych, delikatne, soczyste drobnowłókniste, marmurkowe. Rasa nie wymaga budynków inwentarskich.

■ Szkockie bydło górskie (HI)

Prymitywne bydło wywodzące się z górzystych regionów Szkocji. Pierwsze wzmianki o rasie pochodzą z IV wieku. Współczesna rasa to małe, krótkonogie zwierzęta o charakterystycznej długowłosej sierści. Umaszczenie od białego czy srebrnego, do ciemnego brązu czy czarnego, z wyrazistą grzywką. Rogi znacznie większe niż u innych

ras. Ich rozpiętość dochodzi nawet do 150 cm.

Wysokość w kłębie odpowiednio 105 cm i 120–130 cm. Średnia masa ciała krów to 400–450 kg, zaś buhajów do 625 kg. W chowie fermowym byki dochodzą do wagi nawet 600 kg.

Rasa wczesnie dojrzewająca. Pierwsze zacielenia w wieku 1,5 roku. Rasa bardzo płodna, łatwe wycielenia. Waga urodzeniowa cieląt to 25–30 kg. Porody nie wymagają obecności ludzi nawet zimą, na zaśnieżonych pastwiskach.

Praktycznie nie chorują, użytkowość rozplodowa krów przekracza 20 lat. Dobrze wykorzystują paszę, która byłaby nieprzydatna dla innych ras. Świetnie czują się na górskich, ekstensywnych pastwiskach, nawet zimą bez budynków inwentarskich.

Beata Gąsiewska DODR, PZDR Jelenia Góra

Bydło szkockie to rasa płodna, charakteryzują ją łatwe wycielenia.
Fot. Ewa Kutkowska

